

Sygn. akt I S 107/13

POSTANOWIENIE

Dnia 27 września 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Ewa Tkocz

Sędziowie: SSA Małgorzata Wołczańska

SSA Lucyna Świdorska – Pilis (spr.)

po rozpoznaniu w dniu 27 września 2013 r.

na posiedzeniu niejawnym

sprawy ze skargi M. S. i A. S.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki

przy uczestnictwie Skarbu Państwa – Prezesa Sądu Okręgowego w (...)

postanawia:

- 1) **stwierdzić, że nastąpiła przewlekłość postępowania w sprawie toczącej się przed Sądem Okręgowym w (...) pod sygn. akt VI Ca 800/12 i VI Cz 608/13;**
- 2) **przyznać skarżącym M. S. i A. S. od Skarbu Państwa – Prezesa Sądu Okręgowego w (...) kwotę 2 000 (dwa tysiące) złotych;**
- 3) **oddalić skargę w pozostałym zakresie;**
- 4) **zasądzić od Skarbu Państwa – Prezesa Sądu Okręgowego w (...) na rzecz skarżących kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych tytułem kosztów zastępstwa procesowego;**
- 5) **zwrócić skarżącym kwotę 100 zł, uiszczoną tytułem opłaty od skargi.**

I S 107/13

UZASADNIENIE

M. S. i A. S. złożyli w dniu 23 lipca 2013 r. skargę na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki.

Skarżący domagali się:

- 1) stwierdzenia, że nastąpiła przewlekłość postępowania w sprawie toczącej się przed Sądem Rejonowym w C. o sygn. VI Nsm 21/13 – w zakresie rozpoznania wniosku z dnia 5 grudnia 2012 o określenie osobistej styczności;
- 2) zobowiązania Sądu Rejonowego w C. do rozpoznania wniosku z dnia 5 grudnia 2012 r. w przedmiocie udzielenie osobistej styczności, a to w terminie tygodnia od daty zwrotu akt do tego Sądu po rozpoznaniu skargi;

- 3) przyznania na rzecz A. S. i M. S. od Skarbu Państwa – Prezesa Sądu Okręgowego w (...) kwoty 2 000 zł;
- 4) zasądzenia na rzecz skarżących kosztów postępowania skargowego.

W uzasadnieniu skarżący podnosili, iż w dniu 5 grudnia 2012 r. złożyli w Sądzie Okręgowym w (...) (sygn. akt VI Ca 800/12) wniosek o określenie osobistej styczności z małoletnim A. S.. Przedmiotowy wniosek nie został rozpoznany aż do momentu zwrotu akt Sądowi Rejonowemu w C.. W ocenie skarżących jest to pierwszy moment, w którym doszło w sprawie do przewlekłości postępowania. Wniosek taki traktować należało jako wniosek o udzielenie zabezpieczenia, do którego odpowiednie zastosowanie mają przepisy art. 730 i nast. kpc. Po przekazaniu akt Sądowi Rejonowemu sprawie została nadana nowa sygnatura (VI Nsm 21/13), a wniosek o określenie osobistej styczności rozpoznany został przez Sąd Rejonowy dopiero w dniu 25 stycznia 2013 r., który oddalił wniosek. Akta sprawy wraz z zażaleniem zostały przekazane Sądowi Okręgowemu w (...) w dniu 9 kwietnia 2013 r., a Sąd Okręgowy dopiero w dniu 13 czerwca 2013 r. rozpoznał zażalenie skarżących w wyniku czego uchylił zaskarżone postanowienie i wniosek przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu. W tych czynnościach Sądu Okręgowego skarżący upatrują się przewlekłości. Ponadto na przewlekłość wpływ też ma uchylenie postanowienia zamiast wydania przez Sąd Okręgowy orzeczenia reformatoryjnego, ku czemu nie było żadnych przeszkód. Akta sprawy zostały zwrócone Sądowi Rejonowemu dopiero w dniu 27 czerwca 2013 r., a przedmiotowy wniosek do dnia wniesienia skargi nie został rozpoznany.

W odpowiedzi Skarb Państwa – Prezes Sądu Okręgowego w (...) wnosił o oddalenie skargi.

W uzasadnieniu przeciwnik skargi podnosił, iż Sąd Okręgowy nie był władnym do rozpoznania wniosku skarżących z dnia 5 grudnia 2012 r. Orzeczenie takie z uwagi na materialno-prawny charakter art. 120¹ kro winno być wydane dopiero po przeprowadzeniu dowodów niezbędnych do rozstrzygnięcia, co nie mogło nastąpić na rozprawie w dniu 5 grudnia 2012 r. z powodu nieobecności zainteresowanych uczestników, nieuczestniczenia w postępowaniu K. P. i nieobecności kuratora małoletniego. Uzasadnienie wyroku Sądu Okręgowego zostało sporządzone niezwłocznie, bo 11 grudnia 2012 r.

Bezzasadnym jest również zarzut, co do przewlekłości przy rozpoznawaniu zażalenia skarżących na postanowienie Sądu Rejonowego. Zażalenie to wpłynęło do Sądu Okręgowego w dniu 24 maja 2013 r. (a nie jak podają skarżący 9 kwietnia 2013 r.) i rozpoznane zostało 13 czerwca 2013 r. Po nadejściu dowodów doręczenia odpisów tegoż postanowienia uczestnikom postępowania w dniu 27 czerwca 2013 r. akta zwrócono Sądowi Rejonowemu w C.. Zarzuty co do meritum rozstrzygnięcia wkraczają w sferę, w której sędziowie są niezawiśli.

Sąd Apelacyjny analizując przebieg postępowania przed Sądem Okręgowym w (...) ustalił, co następuje:

Sprawa objęta skargą dotyczy przysposobienia małoletniego A. S., którego rodzice i brat zginęli tragicznie w dniu 22 lipca 2007 r. Wnioski o przysposobienie złożyli: skarżący A. i M. S., którzy są bratem i bratową ojca małoletniego oraz dziadkowie macierzyści A. i L. P. i dziadkowie ojczyści E. i Z. S.. W dniu 1 lutego 2011 r. Sąd Okręgowy w (...) oddalił apelację uczestniczki E. S. od postanowienia Sądu Rejonowego oddalającego wszystkie wnioski o przysposobienie. W wyniku wniesienia przez uczestniczkę E. S. skargi kasacyjnej Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 22 czerwca 2012 r. zniósł postępowanie przed Sądem Okręgowym w (...); uchylił postanowienie Sądu Okręgowego w (...) i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania, pozostawiając mu rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

5 grudnia 2012 r. odbyła się ponowna rozprawa apelacyjna, na którą stawili się wnioskodawca, uczestnicy A. i L. P. oraz pełnomocnicy stron. W trakcie tej rozprawy pełnomocnik wnioskodawców (skarżących) złożył też pismo procesowe datowane na dzień 5 grudnia 2012 r. stanowiące wniosek o określenie osobistej styczności. W szczególności pismo owo zawierało wnioski o uregulowania styczności wnioskodawców z małoletnim A. S. w każdy 1 weekend miesiąca w miejscu zamieszkania dziadków ojczystych, w okresie ferii zimowych 9-17 lutego 2013 r. w Z. i w lipcu 2013 r. w K.. Tego samego dnia Sąd Okręgowy w (...) uchylił zaskarżone postanowienie sprawę przekazał Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania z uwzględnieniem kosztów postępowania apelacyjnego. Uzasadnienie sporządzone zostało

w dniu 11 grudnia 2012 r. W końcowym akapicie motywów Sąd Okręgowy wskazał, iż w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji rozpoznaniu podlegać będzie wniosek A. S. co do osobistych kontaktów z małoletnim, oparty o normę z art. 120⁽¹⁾ kro. Akta sprawy zwrócone dostały Sądowi Rejonowemu w dniu 10 stycznia 2013 r.

25 stycznia 2013 r. Sąd Rejonowy wniosek oddalił. Zażalenie na owo postanowienie wpłynęło w dniu 8 lutego 2013 r.

Po doręczeniu odpisów zażaleniem uczestnikom postępowania akta sprawy w dniu 9 kwietnia 2013 r. wpłynęły do Sądu Okręgowego w (...). Sąd Okręgowy zwrócił akta Sądowi Rejonowemu celem doręczenia zaskarżonego postanowienia kuratorowi małoletniego. W dniu 24 maja 2013 r. akta sprawy przekazane zostały ponownie Sądowi Okręgowemu w (...), który rozpoznał zażalenie w dniu 13 czerwca 2013 r. Sąd Okręgowy w (...) uchylił zaskarżone postanowienie i wniosek o uregulowanie osobistej styczności przekazał Sądowi Rejonowemu w C. do ponownego rozpoznania. Uzasadnienie postanowienia sporządzone zostało w dniu 27 czerwca 2013 r. Jak wynika ze sporządzonych motywów Sąd Okręgowy przyjął, iż Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy - Sąd Okręgowy dokonał wykładni art. 120⁽¹⁾§1 kro podając, iż brak jest jakiegokolwiek podstawy do przyjęcia, iż przepis ten ma zastosowania jedynie w przypadku wystąpienia o przysposobienie przez osoby obce, nie będące członkami rodziny dziecka. Wskazując na zapadłe dwa postanowienia w przedmiocie uregulowania kontaktów małoletniego A. S. z wnioskodawcami polecił Sąd zbadać jakie postanowienia w tej materii zapadły i które aktualnie obowiązują. W końcowych wnioskach zalecił Sąd Okręgowy, by o ile stwierdzony zostanie brak obowiązujących postanowień w wyżej wskazanej materii, Sąd pierwszej instancji rozważył możliwość orzeczenia o osobistej styczności. Zwrócił też uwagę na konieczność zbadania kwestii czy w sprawie nie zachodzi przypadek adopcji zagranicznej, a to pod kątem art. 120⁽¹⁾§3 kro.

Po doręczeniu odpisów postanowienia stronom w dniu 27 czerwca 2013 r. akta przekazane zostały Sądowi Rejonowemu wC..

Sąd Apelacyjny zważył:

Skarga w dużej mierze zasługuje na uwzględnienie.

Ustawodawca w art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz. U. Nr 179, poz. 1843 ze zm. – dalej: ustawa) definiuje przewlekłość postępowania w ten sposób, że zachodzi ona wówczas, gdy postępowanie w sprawie trwa dłużej, niż to konieczne dla wyjaśnienia tych okoliczności faktycznych i prawnych, które są istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, co oznacza naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki. Dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd, w celu wydania w sprawie rozstrzygnięcia co do istoty, uwzględniając charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej zawilosci, znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania (art. 2 ust. 2 ustawy).

Nie można zarzucić Sądowi Okręgowemu by podejmował czynności nieterminowo. Uzasadnienia sporządzone były w ustawowym terminie wynikającym z treści art. 387§2 kpc. Po doręczeniu stronom odpisów postanowień zarówno z 5 grudnia 2012 r. jak i z 13 czerwca 2013 r. akta były niezwłocznie zwracane Sądowi Rejonowemu w C.. Zażalenie na postanowienie z dnia 25 stycznia 2013 r. rozpoznane zostało w dniu 13 czerwca 2013 r., a zatem po upływie 20 dni od wpływu akt, bowiem – jak słusznie podkreśla przeciwnik skargi – akta przekazane zostały wraz z zażaleniem Sądowi Okręgowemu w (...) 24 maja 2013 r., a nie jak wskazują skarżący 9 kwietnia 2013 r. Zważywszy obszerność akt sprawy (liczyła wtedy aż dwanaście tomów) ocenić należy, iż zażalenie rozpoznane zostało bez zwłoki. Jeśli zatem chodzi o terminowość, to Sąd Okręgowy procedował prawidłowo, więc skarga zarzucająca przewlekłość postępowania w zakresie czasokresu rozpoznania zażalenia na postanowienie z 25 stycznia 2013 r. podlega oddaleniu na podstawie art. 12 ust 1 ustawy.

Oceniając to, czy obowiązkiem Sądu Okręgowego było rozpoznanie przedmiotowego wniosku na rozprawie w dniu 5 grudnia 2012 r., bądź w terminie określonym w art. 737 kpc wskazać należy, iż zgodnie z treścią art. 734 zdanie trzecie kpc wniosek o udzielenie zabezpieczenia zgłoszony w toku postępowania rozpoznaje sąd tej instancji, w której toczy się postępowanie, z wyjątkiem przypadku, gdy sądem tym jest Sąd Najwyższy. Zgłoszenie więc wniosku o udzielenie zabezpieczenia w toku postępowania apelacyjnego i zażaleniowego rodzi obowiązek rozpoznania tego wniosku przez sąd drugiej instancji. Za takim rozwiązaniem przemawia wzgląd na konieczność szybkiego rozpoznania wniosku o udzielenie zabezpieczenia, co akcentuje wyraźnie treść art. 737 kpc (tak: Dariusz Zawistowski Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie zabezpieczające. Komentarz. Lex 2013). Według judykatury, jedynie nie jest właściwy do dokonania zabezpieczenia sąd wyższej instancji niż sąd prowadzący postępowanie w sprawie, jeżeli rozpoznaje on tylko zagadnienie incydentalne, np. wniosek o wyłączenie sędziego. W sprawie niniejszej przedmiotowy wniosek złożony został w trakcie rozprawy apelacyjnej w dniu 5 grudnia 2012 r., zatem sprawa toczyła się przed sądem odwoławczym, który z mocy powołanego przepisu zobowiązany był do rozpoznania wniosku o określenie osobistej styczności.

Sąd rozpoznający skargę zauważa, że Sąd Okręgowy dysponował obszernym materiałem dowodowym, który mógł stanowić postawę dla wydania orzeczenia w przedmiocie ustalenia osobistej styczności. W sprawie dopuszczony był dowód z rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego, w którym biegli szczegółowo przeanalizowali sytuację i przedstawili sylwetki osób ubiegających się o przysposobienie. O ile ten materiał dowodowy nie był wystarczającym dla wydania rozstrzygnięcia końcowego, z pewnością wystarczał dla rozstrzygnięcia (zarówno pozytywnego jak negatywnego) kwestii czy małoletni może spędzać ze stryjostwem weekendy oraz część ferii zimowych i wakacji. Owo uchybienie spowodowało to, iż wniosek częściowo stał się nieaktualny. Rozpoznany bowiem został przez Sąd pierwszej instancji w dniu 25 stycznia 2013 r. Było to orzeczenie nieprawomocne i w ostateczności wniosek w części dotyczącej styczności z małoletnim w okresie ferii zimowych 9-17 lutego 2013 r. w Z. stał się bezprzedmiotowy.

Oceniając postępowanie zażaleniowe toczące się przed Sądem Okręgowym (sygn. akt VI Cz 608/13), zakończone wydaniem w dniu 13 czerwca 2013 r. orzeczeniem uchylającym postanowienie z dnia 25 stycznia 2013 r. i przekazujące wniosek Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, a to pod kątem stwierdzenia przewlekłości, wstępnie wskazać należy, iż orzecznictwo w zakresie dopuszczalności dokonywania oceny zasadności orzeczenia kasatoryjnego nie jest spójne. I tak w postanowieniach z dnia 29 listopada 2004 r. (III SPP 48/05) i 27 października 2005 r. (III SPP 142/05) Sąd Najwyższy wyraził pogląd, iż uchylenie wyroku sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania niezgodnie z art. 386 § 4 kpc może uzasadniać stwierdzenie przewlekłości postępowania. Bardziej ostrożnie wypowiedział się Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 20 czerwca 2006 r. (III SPP 27/06) stanowiąc, iż jedynie rażące uchylenie się przez sąd drugiej instancji od wydania wyroku reformatoryjnego i przekazanie sprawy sądowi niższej instancji do ponownego rozpoznania z powołaniem się na nierozpoznanie istoty sprawy bądź konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, może być potraktowane jako uchybienie nakazowi rozpatrzenia sprawy strony bez nieuzasadnionej zwłoki. Natomiast w postanowieniach z dnia 6 stycznia 2006 r. (III SPP 167/05) i z 26 stycznia 2012 r. (III SPP 42/11) Sąd Najwyższy wyraził pogląd, iż prawidłowość orzeczenia sądu drugiej instancji uchylającego rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji i przekazującego sprawę do ponownego rozpoznania nie podlega ocenie przy rozstrzygnięciu o zasadności skargi na przewlekłość postępowania.

Sąd Apelacyjny rozpoznający niniejszą skargę przychyła się do poglądu umiarkowanego, zaprezentowanego w przedstawionym wyżej orzeczeniu z 20 czerwca 2006 r.

Oceniając rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego z dnia 13 czerwca 2013 r. pod kątem ewentualnego rażącego naruszenia art. 386§4 w związku z art. 397§2 kpc stwierdzić należy, iż (podobnie jak i Sąd rozpoznający w dniu 5 grudnia 2012 apelację) Sąd rozpoznający zażalenie dysponował na tyle bogatym materiałem dowodowym, iż władnym był do wydania rozstrzygnięcia reformatoryjnego. Nic nie stało na przeszkodzie by sąd odwoławczy zbadał jakie dotychczas zapadły postanowienia w tej materii i które aktualnie obowiązują, a także rozważył kwestię czy w sprawie nie zachodzi przypadek adopcji zagranicznej, a to pod kątem art. 120¹§3 kro. Uchylenie postanowienia spowodowało, iż wniosek o zabezpieczenie – wbrew nakazowi szybkiego go rozpoznania – był oceniany blisko pół roku, a ponadto w części

dotyczącej styczności z małoletnim w okresie wakacji (w lipcu 2013 r., w K.) również stał się bezprzedmiotowy. Przedstawione okoliczności świadczą, iż nastąpiło rażące naruszenie art. 386§4 kpc w związku z art. 397§ 2 kpc.

Ostatecznie wniosek z dnia 5 grudnia 2012 r. (który zachował aktualność tylko odnośnie styczności weekendowej) rozpoznany został przez Sąd Rejonowy w dniu 29 lipca 2013 r.

Konkludując stwierdzić należy, iż naruszenie przez Sąd Okręgowy norm proceduralnych z art. 734 zdanie trzecie kpc i art. 386§4 kpc w związku z art. 397§2 kpc spowodowało przedłużenie postępowania w sprawie toczącej się przed Sądem Rejonowym w C. o sygn. VI Nsm 21/13 o około siedem miesięcy. Ponieważ skarga częściowo zasadnie wyknęła przewlekłość postępowania, należało stwierdzić, że nastąpiła przewlekłość postępowania w zakresie wykazanym (art. 12 ust. 2 ustawy).

W tej sytuacji należało na podstawie art. 12 ust. 4 ustawy przyznać skarżącemu od Skarbu Państwa-Sądu Okręgowego w (...) sumę pieniężną w kwocie 2 000 zł.

Oddaleniu podlegała skarga w zakresie, w jakim skarżący domagali się stwierdzenia przewlekłości w terminowości dokonywanych czynności procesowych w postępowaniu zażaleniowym (VI Cz 608/13) i w zakresie zobowiązania Sądu Rejonowego w C. do rozpoznania wniosku z dnia 5 grudnia 2012 r., bowiem ostatecznie, już po wytoczeniu niniejszej skargi, wniosek ów został rozpoznany.

O kosztach postępowania wywołanego wniesieniem niniejszej skargi orzeczono po myśli art. 100 zdanie drugie kpc w związku z art. 13 § 2 kpc. Skarżący w dużej mierze utrzymali się ze swoim żądaniem, a częściowe oddalenie skargi spowodowane było rozpoznaniem wniosku już w toku niniejszego postępowania. Uzasadnia to zasądzenie wynagrodzenia pełnomocnika ustalone na podstawie § 14 ust. 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.) w wysokości 120 zł.

O zwrocie uiszczonej opłaty od skargi orzeczono po myśli art. 17 ust 3 cyt. ustawy.